

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU HÜKÜMLÜ VE TUTUKLU HAKLARINI İNCELEME ALT KOMİSYONU

Düzce T Tipi Ceza İnfaz Kurumu İnceleme Raporu

**27. Dönem 3. Yasama Yılı
2019**

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

1. GİRİŞ

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 17 Ekim 2018 tarihli toplantısında kurulmasına karar verilen Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu, 15 Kasım 2019 tarihinde Düzce T Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumu kampüsünde incelemelerde bulunmuştur. İncelemeye Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu Başkanı ve Hatay Milletvekili Hüseyin Yayman, Afyonkarahisar Milletvekili İbrahim Yurdunuseven, Çorum Milletvekili Erol Kavuncu, Diyarbakır Milletvekili Oya Eronat, Gaziantep Milletvekili İrfan Kaplan, İstanbul Milletvekili Ümit Beyaz ve Van Milletvekili Osman Nuri Gülaçar ile Komisyon uzmanları Taner Geçmez, Ahmet Kaymaz ve Eray Mindız iştirak etmiştir.

2. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı, bu konudaki gelişmelerin izlenmesi suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunun sağlanması ve başvuruların incelenmesi amacıyla kurulan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 5/12/1990 tarihli ve 3686 İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu uyarınca görevleriyle ilgili olarak bakanlıklar ile genel ve katma bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi isteme ve buralarda inceleme yapma ve ilgililerini çağırıp bilgi alma yetkisine sahiptir (m. 5). Komisyon, incelemelerini kendisi yapabileceği gibi alt komisyonlar kurmak suretiyle de yapabilmektedir (m. 6).

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde yukarıda zikredilen hükümler uyarınca kurulan Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu, mevzuat ve uygulamadan kaynaklanan insan hakları ihlallerinin incelenmesi amacıyla ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmaktadır.

Alt Komisyon, hem uluslararası hukuk hem de iç hukuk düzenlemelerini göz önünde bulundurmak suretiyle yaptığı incelemelerde; tespit ettiği ihlal ve sorunların giderilmesi ve ihlal veya sorun yaşanmayan alanlarda ise mevcut koşul ve imkânların daha da iyileştirilmesi için atılması gereken adımlarla ilgili olarak ulaştığı sonuçları, doğrudan ilgisi olması hasebiyle Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü başta olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşmaktadır.

Alt Komisyon, yapılan incelemelerde ceza infaz kurumu görevlilerinin sorunlarını da yerinde incelemek suretiyle bütüncül bir yaklaşımla sorunların tespitine ve çözümüne ilişkin öneriler ve girişimlerde bulunma imkânına sahip olmaktadır.

3. İLGİLİ DÜZENLEMELER

Alt Komisyon, incelemelerin Anayasa başta olmak üzere konuyla ilgili uluslararası ve iç hukuk düzenlemelerinin ışığında yapılmasına büyük önem vermektedir. Yapılan incelemelerde; Anayasa, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan diğer alt düzenlemeler ile Birleşmiş Milletlerin 13 Mayıs 1977 tarihli “*Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar*”, 9 Aralık 1988 tarihli “*Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü*” 14 Aralık 1990 tarihli “*Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler*”; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11 Ocak 2006 tarihli ve (2006)/2 nolu “*Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni*” (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin “Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı; 5275 sayılı “*Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun*” ve “*Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük*”, “*Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik*” hükümleriyle ilgili diğer mevzuatı dikkate alınmaktadır.

4. İNCELEMELERDE İZLENEN USUL

A. Genel Olarak

Ceza infaz kurumlarında gerçekleştiği iddiasıyla İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan başvurular, inceleme öncesinde komisyon uzmanları tarafından gerek ceza infaz kurumu tipi gerek ihlal iddiası temelinde sınıflandırılmakta ve yapılan incelemelerde öncelikle göz önünde bulundurulmaktadır. Ayrıca 14/6/2001 tarihli ve 4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanununun 6. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi uyarınca tanzim edilerek İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna gönderilen ve komisyon uzmanları tarafından sınıflandırılarak özetlenen raporlar da yapılan inceleme ve değerlendirmelerde göz önünde bulundurulmaktadır.

Ceza infaz kurumlarında yapılan incelemelerde öncelikle infaz kurumuyla ilgili bilgilendirme toplantısı yapılmaktadır. Bu kapsamda yapılan ve Düzce Cumhuriyet Başsavcısı Sedat Çelik, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı Mehmet Yılmaz ve diğer yetkililerin de katıldığı bilgilendirme toplantısında Düzce T Tipi Ceza İnfaz Kurumu Müdürü Şerafettin Güngör, ceza infaz kurumları hakkında açıklamalarda bulunmuş ve sorulan sorularla ilgili bilgi vermiştir. Bilgilendirme toplantısının akabinde Alt Komisyon, Kurumda incelemelerde bulunmuştur.

Yukarıda zikredilen kurumda yapılan incelemelerde rastgele seçilen koğuşlarda barındırılanların şikâyet ve talepleri, ceza infaz kurumundan herhangi bir yetkili ve görevli nezareti olmaksızın dinlenmiştir.

B. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna Yapılan Başvurular

İnceleme yapılan Ceza İnfaz Kurumundan 27. yasama döneminin başından incelemenin yapıldığı güne kadar İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna; genel olarak sağlık sorunlarıyla yeterince ilgilenilmemesi, tedavilerin geç veya hiç yaptırılmaması, nakil taleplerinin yerine getirilmemesi, kurum personeli tarafından keyfî tutum ve davranışlarda ve kötü muamelede bulunduğu, hükümlü ve tutukluların sosyal faaliyetlerden ve iletişim imkânlarından yararlandırılmadığı ve fiziki koşulların yetersizliği konularında başvurularda bulunulmuştur.

Yapılan başvurulardan bir kısmı özellikle tutukluluk sürelerinin uzun veya tutuklama kararlarının hukuka aykırı olduğu iddialarına dayalı tutuksuz yargılanma taleplerine ilişkindir. Söz konusu başvurular, Anayasanın 138. maddesi kapsamında yargı organlarının görev alanına girdiğinden ilgililere, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından herhangi bir işlem yapılamayacağı bilgisi verilmiştir.

Diğer başvurular ise ilgisine göre uygun görülen kurumlara gönderilmiş ve yapılan inceleme sonucunda Komisyonumuza gönderilen cevaplar çerçevesinde işlem tesis edilmiştir.

C. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulu Raporları

Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulu tarafından tanzim edilerek İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna gönderilen dönemsel raporlarda kurum tipine göre yer verilen kapsamlı tespit ve değerlendirmelere de değinmekte fayda bulunmaktadır.

İzleme kurulları tarafından yapılan incelemeler sonucunda tanzim edilen raporlarda; kampüste kapasitenin üzerinde hükümlü ve tutuklu bulunduğuna, kapasite üzerinde hükümlü ve tutuklu bulundurulmasının fiziki koşullarda yetersizliğe neden olduğuna, günlük iase bedelinin az olması nedeniyle artırılması gerekliliğine, sağlık hizmetlerinin personel yetersizliği nedeniyle aksadığına, ihtiyaç duyulan malzemelerin kantinden tedarikinde sorunlar yaşandığına ve meslek edindirme kurslarının yeterli düzeyde olmadığına dair tespitlere yer verilmiştir.

5. İNCELEMELER

A. CEZA İNFAZ KURUMU HAKKINDA BİLGİLENDİRME

Düzce T Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumu; 111.653,73 m2'lik bir alan üzerine inşa edilmiştir.

Kurum çevresi dikenli tel ile çevrili olup Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ise 5 metre yüksekliğinde ihata duvarı ile çevrilidir. Ceza İnfaz Kurumu binası ile ihata duvarı arası 20 metredir. İhata duvarı dışında 10 adet jandarma nöbet kulesi ve ziyaretçi kayıt kabul binası bulunmaktadır.

Ceza İnfaz Kurumu İdari binası, 2 kattan oluşmakta olup zemin katta personel yemekhanesi, genel bütçe birimi, mektup okuma birimi, nöbetçi müdürlük, baş memurluk, açık ve kapalı ziyaret mahalleri, avukat görüş kabinleri, mahkûm kabul birimi, emanet eşya deposu, geçici koğuşlar, 0-2 yaş grubu çocuklar için oyun alanı ve personel giriş kapısı, mal kabul girişi bulunmaktadır.

İkinci katta; idari birimler, sağlık birimi, eğitim birimi, atölyeler, kütüphane ve merkez kontrol odası, 4 kabinden oluşan SEGBİS birimi, açık ve kapalı ziyaret mahalleri, avukat görüş kabinleri, eş görüş odaları bulunmaktadır.

Ceza İnfaz Kurumu 28/9/2014 tarihinde hükümlü ve tutuklu kabulüne başlamıştır. Kurumun bir bölümü yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumu statüsünde olup, 4 blok 62 koğuş ve 28 odadan oluşmaktadır.

Kurumda 04/11/2019 tarihi itibarıyla 441 hükümlü ve 388 tutuklu olmak üzere toplam 829 kişi barındırılmaktadır. A blokta 48, B blokta 18, C blokta 18, D blokta 10 adet olmak üzere toplam 94 koğuş bulunmaktadır. Kurumda 18 adet tek kişilik oda, 2 adet tek kişilik süngerli oda, 8 adet 3 kişilik oda, 2 adet 8'er kişilik revir koğuşu, 2 adet 14'er kişilik geçici koğuş, 64 adet 14'er kişilik koğuş bulunmaktadır.

B. CEZA İNFAZ KURUMLARINDA YAPILAN İNCELEMELERDE HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER VE ULAŞILAN SONUÇ VE TESPİTLER

Yukarıda bahsedilen bilgilendirme toplantısının ardından Alt Komisyon, Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde rastgele seçilen koğuşlarda ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın şikâyet ve talepler dinlenmiştir.

İnceleme öncesinde gerçekleştirilen bilgilendirme toplantısında kurum yetkilileri tarafından da işaret edilen kapasite üzerinde hükümlü ve tutuklu barındırılması sorunu, incelemeler esnasında hem Alt Komisyon tarafından bizzat müşahade edilmiş hem de hükümlü ve tutuklular tarafından şikâyet konusu edilmiştir. Kapasite üzerinde hükümlü ve tutuklu barındırılmasının başta fiziki koşulların yetersizliği olmak üzere beraberinde birçok soruna neden olduğu açık bir biçimde görülmüştür.

Kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklular tarafından;

Yeteri kadar sağlık personelinin bulunmaması nedeniyle gerek revire çıkışların gerek dış hastane sevklerinin çoğunlukla ihtiyaç duyulan zamanlarda gerçekleştirilemediği, özellikle dış hastane sevklerinin kimi durumlarda birkaç ayı bulabildiği,

Doktor muayenelerinin kelepçeli olarak yaptırıldığı ve bu uygulamanın kabul edilememesi halinde muayenenin yaptırılmayarak hükümlü ve tutukluların kuruma geri getirildiği,

Revirde iyi tedavi edilmedikleri, tedavi sonucunda yazılan ilaçların zamanında verilmediği, bazı hastalıklar için yapılması gereken kontrollerin yapılamadığı,

Kantindeki ürünlerin dışarıya göre aşırı pahalı olduğu, ürün çeşitliliğinin yeterli olmadığı ve bazı ürünlerin kantin listesinde olmasına rağmen satın alınamadığı,

Yemeklerin iyi olmadığı, hijyen koşullarını taşımadığı, porsiyonların ve yemek çeşitliliğinin az olduğu,

Önceden kurum tarafından verilen sandalye gibi kimi malzemelerin daha sonra ücretli hale getirildiği dolayısıyla önceden olduğu gibi bu malzemelerin ücret karşılığı tedarik edilmesi yerine idare tarafından her hükümlü ve tutukluya verilmesinin gerektiği,

Görüş için belirlenen sürenin çoğunun görüş alanına gidiş ve gelişte geçmesi nedeniyle görüş süresinin fiilen kullandırılmadığı,

Aile görüşlerinin keyfi olarak kısıtlandığını, gelen ziyaretçilere kötü davranıldığını, ödül uygulamasının uygulanmadığı,

Suların zaman zaman paslı ve yağlı aktığı, sıcak suların mahkûmların vücudunda alerji ve kaşıntıya neden olduğu,

Nakil talepli dilekçelere cevap alınamadığı, talepleri olumlu karşılanan mahkûmlardan ise nakil masrafı olarak çok yüksek meblağlar talep edildiği,

Kütüphaneden alınabilen kitap sayısı, 15 olmasına rağmen talep edilen bazı kitapların alınamadığı, yasaklı olmayan bazı gazete ve yayınların ise kendilerine verilmediği,

Sosyal ve sportif aktivitelerin sınırlı olduğu ve olanlardan da yararlanma haklarının kısıtlandığı,

Özellikle bazı infaz ve koruma memurlarının, hükümlü ve tutuklulara fiziksel ve psikolojik şiddet uyguladığı,

Sadece kurum idaresi tarafından belirlenen televizyon kanallarının izlenebildiği, talep olmasına rağmen birçok kanalın hatta herhangi bir sakınca oluşturmayacak kanalların bile izlenmesine izin verilmediği,

şeklinde şikayet, beyan ve taleplerde bulunulmuştur.

a. Ceza İnfaz Kurumu Personeli İle Yapılan Görüşmeler

Ceza infaz kurumlarında kapasite üstünde hükümlü ve tutuklu barındırılmasının beraberinde kimi sorunları getirdiği ve bu sorunun kurumlarda görev yapan personel bakımından da kimi sonuçlara neden olduğu açıktır.

Bu kapsamda kurumlarda görevli personel ile yapılan görüşmelerde; yoğun ve ağır iş yükü altında çalışan infaz ve koruma memurlarının özlük hakları başta olmak üzere çalışma

koşullarında iyileştirme yapılmasının faydalı olacağı, infaz ve koruma memurlarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca tabi oldukları hizmet sınıfın değiştirilmesinin gerektiği, sözleşmeli olarak çalışan infaz ve koruma memurları ile kadrolu olanların özlük hakları başta olmak üzere birçok konuda farklı hükümlere tabi tutulmalarının eşit işe eşit ücret ilkesi ve fırsat eşitliği ilkelerine aykırılık teşkil ettiği, 3600 ek gösterge hakkındaki yasal düzenlemenin en kısa sürede hayata geçirilmesi, sendikal faaliyetlerde bulunma imkânının tanınması konusunda gereken adımların atılarak çalışma şartlarında iyileştirme yapılması talepleri iletilmiştir.

6. DEĞERLENDİRMELER

Düzce T Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumunda yapılan incelemelerde gerek Alt Komisyona verilen bilgiler gerek hükümlü ve tutuklularla yapılan görüşmeler bir bütün halinde değerlendirilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Ceza infaz kurumunda kapasite üstünde hükümlü ve tutuklu barındırıldığı görülmekle birlikte bu durumun beraberinde getirdiği sorunların aşılması amacıyla yapılan yeni yatırımların özellikle fiziki imkân ve koşulların düzeltilmesinde önemli bir ihtiyacı karşılayacağı düşünülmektedir.

Sağlık konusunda yaşanan sorunun en önemli nedenlerinden birinin, personel eksikliği olması nedeniyle bu alanda ihtiyaç duyulan yeteri kadar personelin istihdam edilerek sorunun çözülmesi gerekmektedir. Sağlık personeli konusunda yaşanan sıkıntıların çözülmesi adına Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı Arasında Ceza İnfaz Kurumlarındaki Sağlık Hizmetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Protokolde gereken düzenlemeler yapılarak belli sayının üzerinde hükümlü ve tutuklu barındırılan ceza infaz kurumlarında, kurum kapasitesine bağlı olarak bulundurulacak doktor ve diğer sağlık personeli sayılarının açıklığa kavuşturulması seçeneğinin göz önünde bulundurulması uygun olacaktır. Aynı protokolün 5. maddesine göre; 1000 ve üzerinde hükümlü ve tutuklu bulunan her kurumda aile hekimliği pozisyonu ihdas edilerek sağlık hizmeti sunulmakta ve kampüs içerisinde bulunup 1000 ve üzerinde hükümlü ve tutuklu barındıran kurumlar da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Hükümlü ve tutuklu sayısı 1000'e kadar olan kurumlar durumu uygun olan en fazla üç aile hekimine bağlanmakta, ilgili aile hekimi sağlık hizmetini, gezici sağlık hizmeti kapsamında vermektedir. Aile hekimliği uygulamasına geçilmemiş illerde ise hükümlü ve tutuklu ile personel sayısı 1000'in üzerinde olan kurumlarda haftada 5 tam gün, 500 ila 1000 arasında olan kurumlarda haftada 5 yarım gün, 500'ün altında olan kurumlarda haftada 2 yarım gün tabipli sağlık hizmeti verilmektedir. Anılan

madde uyarınca sağlık hizmetinin ne şekilde görüleceği, kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklu sayısına göre belirlendiğinden, bu maddede değişiklikle belirlenen sayıların azaltılarak hizmetin daha etkin bir biçimde yerine getirilmesinin sağlanması Komisyonumuzca tavsiye olunmaktadır.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokolün 38. maddesinin; birinci fıkrasında ceza infaz kurumu müdürlüğü bulunan yerlerdeki hastanelerde firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı muayene odaları oluşturulacağı ve ikinci fıkrasında da hükümlü ve tutukluların hastanelerdeki muayenelerinin firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı odalarda yapılacağı, jandarma personelinin muayene esnasında oda dışında bulunacağı ve gerekli güvenlik tedbirlerini alacağını, doktorun yazılı olarak talep etmesi halinde jandarma personelinin, hükümlü ve tutuklunun kadın olması durumunda ise varsa öncelikle kadın infaz ve koruma memurunun muayene odasında bulunacağı hükme bağlanmışır. Muayenelerin kelepçeli olarak yapıldığı ve bu uygulamanın kabul edilmemesi halinde muayenenin yaptırılmayarak hükümlü ve tutukluların kuruma geri getirildiği şikyetleri karşısında mezkr Protokol hükmünün titizlikle uygulanmasına zen gösterilmesine dikkat çekilmiştir. Ayrıca doktorun yazılı olarak talep etmesi kaydının hangi hallerde geçerli olacağına dair Protokole açık bir hüküm konulabileceği gibi bu talebin gereklendirilerek bir nüshasında da muayene edilecek hükümlü ve tutukluya verilmesi yönünde düzenleme yapılması uygun olacaktır. Bu şekilde keyfi kelepçeli muayene uygulamalarının önüne geçilebilecek ve personelin daha dikkatli davranması temin edilmiş olabilecektir.

Yemeklerin yeterli ve besleyici olmadığı ve aynı zamanda yemek kalitesinin düşük olduğuna dair şikâyetlerin giderilmesi için bt imknları elverdiği lde günlük iaşe bedelinin uygun görülecek miktarda artırılması yönünde çalışmalar yapılması uygun olacaktır.

Birçok temel ihtiyaç maddesinin tedarik edilemediğine ve kantinden alınan ürünlerin fiyatlarının piyasa rayicinden yüksek olduğuna dair şikâyetlerin önüne geçilmesi adına aynı ürün grubunda, marka çeşitliliğinin sağlanarak farklı fiyat aralıklarında ürün temin edilerek herkese ekonomik durumunda göre alışveriş yapma imkânının sağlanması uygun olacaktır.

Sadece kurum idaresi tarafından belirlenen televizyon kanallarının izlenebildiği dolayısıyla talep olmasına rağmen birçok kanalın izlenmesine izin verilemediği yönündeki

şikâyetlerin, 5275 sayılı Kanun ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük çerçevesinde değerlendirmesi gerekmektedir. Ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahip olduğu, merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verileceği, bu cihazların, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınacağı, her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarların kuruma alınmayacağı, kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde ancak eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerinin kullanımına izin verilebileceği, eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığı takdirde denetim altında internetten yararlanılabileceği, hükümlünün odasında bilgisayar bulunduramayacağı, ancak Adalet Bakanlığının uygun görmesi hâlinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın ceza infaz kurumuna alınmasına izin verilebileceği ve bu hakların tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabileceği hükme bağlanmıştır. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzüğün 90. maddesinde de yukarıdaki hüküm genel olarak tekrar edildikten sonra; işlediği suçun nitelik ve işleniş biçimi göz önüne alındığında, toplum için ciddi bir tehlike oluşturan, kurumdaki tutum ve davranışlarıyla, suç işlemek amacıyla kurulan silahlı örgütün yöneticiliğini yapmaya devam eden, bu konuda herhangi bir yöntemle, kurum iç veya dışındaki kişilere talimat veya mesaj veren hükümlülerin, idare ve gözlem kurulu kararıyla televizyon yayınlarını izlemesine ve bilgisayar ile internetten yararlanmasına izin verilmeyeceği hükme bağlanmıştır. Yukarıda zikredilen hükümler, kimi durumlarda bahse konu araçlarının kullanıma kısıtlama getirilebileceğini açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması ve bu hususu tehdit edecek her türlü girişimin engellenmesinin idarenin görevi olduğu açıktır. Bu kapsamda idare ve gözlem kurulu kararında belirtilen kanalın izlenmesine izin verilmesi durumunda hükümlüler arasında infiale neden olabilme riski, idarenin öncelikle gözetmesi gereken bir durum olduğu, bu riskleri önlemek ve ceza infaz kurumunda düzen ve disiplinin sağlanması için bir kanalın merkezi yayına alınmamasının makul karşılanması gerektiği, özellikle kanalın yayını talep edenlerle diğer hükümlüler arasında yaşanacak bir çatışma ortamının ceza infaz kurumunun güvenliğini tehlikeye düşürebilme ihtimalinin her zaman mevzubahis olabileceği, diğer taraftan Radyo ve Televizyon

Üst Kurulu tarafından kanalın yasaklanmamış olmasının, ceza infaz kurumlarının kendine özgü koşulları da göz önünde bulundurulduğunda tek başına izlemeye izin verilmesinin kriteri olamayacağı, ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması dolayısıyla kamu düzeninin sağlanmasındaki kamu yararı göz önünde bulundurulduğunda, belli bir yayının izlenmesinin sağlayacağı bireysel yarar ile kamu yararı arasındaki dengenin kurulması gerekmektedir (Bkz. Anayasa Mahkemesi, Başvuru No: 2014/4397, Karar Tarihi: 21/9/2016). Komisyonumuz da zikredilen Anayasa Mahkemesi kararında belirtilen hususa özellikle dikkat çekmektedir. Diğer taraftan Komisyonumuz yasama döneminin başından itibaren ceza infaz kurumlarında yapmış olduğu incelemelerde görüştüğü hükümlü ve tutukluların büyük bir çoğunluğu, TRT-2 kanalının, kanal listesine alınması yönünde talepte bulunmuşlardır. TRT-2 kanalın ekseriyetle kültür, sanat, edebiyat, müzik, sinema ve tarih konularında yayın yapan bir kanal olması ve hükümlü ve tutuklulardan gelen yoğun taleplerde göz önünde bulundurulduğunda kurumlardaki merkezi kanal listesine anılan kanalın alınmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Hakkında toplatma veya yasaklama kararı verilmemiş süreli veya süresiz yayınların talep edilmesine rağmen hükümlü ve tutuklulara verilmemesinin düşünce ve ifade hürriyeti bakımından ağır bir ihlal olduğu iddiaları, yapılan incelemelerde ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklular tarafından yoğun olarak dile getirilen bir başka şikâyet konusunu oluşturmaktadır. 5275 sayılı Kanunun “*Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı*” başlıklı 62. maddesinde; hükümlünün mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahip olduğu, eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitaplarının denetime tâbi tutulamayacağı, kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayının hükümlüye verilmeyeceği hükme bağlanmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında genel kural konulduktan sonra son fıkrasında bu hakkın hangi hallerde kısıtlanabileceği belirlenmiştir. Dolayısıyla mahkemelerce yasaklanmamış süreli veya süresiz yayının hükümlülere verilmesinde, yayınların kurum güvenliğini tehlikeye düşürüp düşürmediği veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayıp kapsamadığının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu uygulamaların ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkını ihlal ettiği iddiaları müteaddit defalar bireysel başvuru konusu yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi; hakkın kısıtlanması yoluna gidilirken yapılacak değerlendirmede; ilgilinin hangi suçtan dolayı hangi

tür ceza infaz kurumunda bulunduğu, başvurucunun bulunduğu ceza infaz kurumunun ve işlediği suçun söz konusu tedbirin alınmasında bir etkisinin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi, bir yayının tümünün veya bir kısmının mahkûma verilmemesi şeklindeki kısıtlamanın ıslah ile bağlantısı var ise yayının içeriği ile ıslah arasındaki ilişkinin tam olarak gösterilmesinin gerektiği, kişinin toplumsal geçmişi ve suç sicili, entelektüel kapasitesi ve kabiliyeti, şahsi tabiatı, hapis cezasının süresi ve tahliye edildikten sonrası için beklentilerinin dikkate alınması, verilmeyen süreli veya süresiz yayının cinsi, içeriği, yayımlayanı ve sorunlu görülen kısımların hangileri olduğu belirtilmeli ve verilmesi sakıncalı bulunan kısımların detaylı analizinin yapılması, böyle bir analizin yapılabilmesi için eğer söz konusu yayının terör örgütleriyle veya terör faaliyetlerinin meşru gösterilmesiyle bir ilişkisi varsa ifade özgürlüğü ile demokratik toplumun terör örgütlerinin faaliyetlerine karşı kendini korumaya ilişkin meşru hakkı arasında denge kurulması gerektiğine işaret etmektedir. (Bkz. Anayasa Mahkemesi, Başvuru No: 2014/20002, Karar Tarihi: 30/11/2017 vd.) Bu bağlamda Komisyonumuz, süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkının kısıtlanmasında göz önünde bulundurulması gereken ve Anayasa Mahkemesinin birçok kararında da ifadesini bulunan kriterleri, bu konuda karar verecek olan mercilere bir defa hatırlatmaya ihtiyaç duymaktadır.

Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelikte görüş sürelerinin ne kadar olacağı düzenlendikten sonra görüş süresinin görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işletileceği hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm uyarınca kurum yetkililerinin belirlenen bu sürelerin tam olarak kullandırılması konusunda gereken her türlü tedbiri almaları gerekmektedir. Dolayısıyla yapılan görüşmelerde yoğun bir şikâyet konusu olan görüş için belirlenen sürenin çoğunun görüş alanına gidiş ve gelişte geçtiği iddialarının araştırılması ve sonuç olarak görüş süresinin fiilen kullandırılması yönünde gereken tedbirlerin alınması gerektiğine işaret edilmiştir.

İsim zikredilememekle birlikte kimi infaz ve koruma memurlarının, hükümlü ve tutuklulara insan onuruyla bağdaşmayacak ve kişilik haklarını ihlal edecek şekilde hitap ettiği iddiaları varit olduğundan, bu iddiaların araştırılması ve bu şekilde tavır sergileyen personel var ise haklarında gerekli takibatın yapılması gerekmektedir.

Ceza infaz kurumlarında kapasite üstünde hükümlü ve tutuklu barındırılmasının beraberinde kimi sorunları getirdiği açık bir biçimde görülmektedir. Bu sorunun bir sonucu da kurumlarda görev yapan personel sayısının ihtiyacı karşılamamasıdır. Personelin yoğun ve ağır

iş yükü altında çalıştığı bilinen bir gerçek olmakla birlikte bizzat yerinde yapılan incelemelerde de görülmektedir. Bu sorunun çözülmesi için personel sayısının yeterli seviyeye çıkarılması için gereken adımların atılmasının elzem olduğu görülmektedir. Diğer taraftan yoğun ve ağır iş yükü altında çalışan infaz ve koruma memurlarının özlük hakları başta olmak üzere çalışma koşullarında iyileştirme yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda infaz ve koruma memurlarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca tabi oldukları hizmet sınıfın değiştirilmesi bir başka yöntem olarak benimsenebilir. Ayrıca sözleşmeli olarak çalışan infaz ve koruma memurları ile kadrolu olanların özlük hakları başta olmak üzere birçok konuda farklı hükümlere tabi tutulmaları, eşit işe eşit ücret ilkesi ve fırsat eşitliği ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir. Çalışma barışını bozan bu uygulamalara yönelik çalışmalar yapılmasının bu alanda yaşanan sorunlarının büyük oranda çözülmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

7. SONUÇ

Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu tarafından 15 Kasım 2019 tarihinde Düzce T Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumu Kampüsünde gerçekleştirilen inceleme ziyareti sonucunda elde edilen tüm bilgi ve belge ile yapılan görüşmeler neticesinde tanzim edilen raporumuz İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına saygı ile arz olunur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
HÜKÜMLÜ VE TUTUKLU HAKLARINI İNCELEME ALT KOMİSYONU

Toplantı No : 8

25/06/2020

Karar No : 7

Konu : Karar: Düzce Ceza İnfaz Kurumu Raporu

Hüseyin YAYMAN Hatay Milletvekili Başkan	Ali Haydar HAKVERDİ Ankara Milletvekili Üye
Erol KAVUNCU Çorum Milletvekili Üye	Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili Üye
İrfan KAPLAN Gaziantep Milletvekili Üye <i>Toplantıya Katılmadı</i>	İbrahim YURDUNUSEVEN Afyonkarahisar Milletvekili Üye
Memet Bülent KARATAŞ İstanbul Milletvekili Üye	Ümit BEYAZ İstanbul Milletvekili Üye <i>Toplantıya Katılmadı</i>
Osman Nuri GÜLAÇAR Van Milletvekili Üye	Mehmet Ruştı TİRYAKİ Batman Milletvekili Üye